

СТАНОВИЩЕ

от

проф. дфн Амелия Личева,

Софийски университет, катедра „Теория на литературата“

за придобиване на научната степен „доктор“ с кандидат **ГРЕТА СТЕФАНОВА
ХАРАЛАНОВА-РАЗСУКАНОВА**

на тема: „**ХАРАЛАН АНГЕЛОВ – ПОЕТИКА И ГРАЖДАНСКИ ИДЕИ**“

Научен ръководител: доц. д-р Йордан Ефтимов

Представяне на проблема, значимост на изследването, общи наблюдения

Дисертацията отлично се вписва в по-цялостните политики на НБУ - и в частност на Департамента по нова българистика, доколкото се опитва да реконструира един от възможните алтернативни, „малки“ разкази по отношение на голямата литературна история. Като при това го прави главно през анализ на конкретни практики, а не през теории, които да налага върху тях. С последното не искам да кажа, че работата не познава и не ползва теоретични изследвания, а по-скоро искам да подчертая, че те са фино и ненатрапливо вплетени в анализите, наблюденията и изводите, които – пак ще го кажем, разчитат най-вече на интерпретирането на факти, примери, творчество.

И така, фокусът на дисертацията е Българското възраждане, но погледнато не през канона, не през традиционните митологеми за патриотите и революционерите, а по-скоро видяно през фигурата на просветителя, при това – един от малко известните и маргинализирани от паметта просветители, а именно – Харалан Ангелов. Авторката познава отлично малкото писано за Ангелов, умело спори с някои от тезите на Стилян Чилингиров или Борис Йоцов, но което е най-важното – убедително прокарва своята гледна точка за направеното от него и за мястото му в пренаписаната литературна история.

Наред с мотивираното вписване на Харалан Ангелов в канона, към което ще се върнем отново, важни моменти в изследването са дебатирането на употребите на Възраждането, навлизането в по-непознатото от неговото наследство, представянето на вечния конфликт между традиция и модерност, но и по-специфичното вглеждане в разноликостта на Българското възраждане и откриването на личности, които с творчеството и живота си

белязват граници, оказват се предшественици и от гледна точка на настоящето могат да се мислят като „литературно явление в хоризонта на възрожденския паратекст“.

Дисертацията руши и митологемата, че цялата даскалска поезия, която се създава през Възраждането, е в графата на „ниската“ литература и затова няма място в канона. С анализите на поезията на Ангелов Грета Хараланова не само опровергава въпросната теза, но и показва, че именно в нея се крие генезисът на модерната поезия и че ако търсим диалог с настоящето, тази поезия има много повече какво да каже, защото е вгледана в аза на човека и в големите теми като самотата, безсмислието на съществуването, суетата на деня и пр. В този смисъл авторката успява не просто да реконструира фигурата на различния творец в рамките на възрожденската традиция, но и да покаже скритите лица на българския канон. Нещо, което безспорно е приносно и което кара днешния читател по нов начин да погледне на българската литература. Освен това част от прочита на поезията на Харалан Ангелов е осъществен по пътя на прилагане на психоаналитичния и психобиографичния метод, което позволява да се онагледят тезата, че когато четем българската литература през модерни призми, тя самата започва да изглежда по-модерна, а и неочаквана.

Важен момент е и опитът на авторката да обясни периферното място на Ангелов през рецептивистките нагласи на неговото време, тъй като на очакванията на тогавашната читателската аудитория не съответства „минорният дискурс на тези текстове“. Изобщо обвързването с рецептивистките нагласи е част от методологията на изследването и това позволява на Хараланова да направи важни изводи, включително за актуалното възприемане на възрожденския творец. С този подход е свързана и самата мотивация на изследването, което вярва, че днешната читателска аудитория може да възприеме подобаващо този забравен автор и да препотвърди възможността той да бъде приобщен към канона, най-малкото – към „канона в сянка“, ако използваме класификацията на Дейвид Дамрош.

И най-сетне, важен е опитът на Грета Хараланова да види европейските измерения както в творчеството, така и в дейностите, с които се занимава Ангелов. Имам предвид откриването на ранни модерни щрихи в поезията на Харалан Ангелов, интереса към притегателната различност на европейската литература, европейските измерения в просветителската и обществената му дейност, изобщо всичко онова, което Хараланова ще нарече „приобщаване към извънбалканското „друго“.

Описание на приносите

Казаното дотук естествено прелива и по отношение на приносите, които тази дисертация прави. Тя успява убедено да мотивира защо възрожденският канон си струва да бъде допълнен с името на Харалан Ангелов. Успява също така да покаже един много по-сложен образ на Българското възраждане и акцентира върху просветителската и проевропейската тема, като ги показва като не по-малко значими от декларативно патриотичните и идеологическите.

Дисертацията стъпва на огромно количество емпирични проучвания, работи с неизследвани до този момент архиви и съумява майсторски да слее исторично и теоретично, факти и анализи, като зад всичко това стоят и много ценни лични изводи и оценки. Тя успява да направи това, което в случая наистина отговаря на съдържанието „нов прочит“.

Приноси са и новаторските, изключително задълбочени анализи на поезията на Харалан Ангелов, които го изваждат от контекста на даскалското творчество и го вписват сред предшествениците на модернизма. Както казва авторката, те „са на границата на незавършената традиция и невъзникналата модерност“. Ценни са и интертекстуалните анализи, които авторката прави, особено със стихотворения на Пейо Яворов и Димчо Дебелянов.

Приносна е и цялата практическа част – непубликуваните текстове, дигитализираното приложение, всички те допълващи образа на това, което сме свикнали да наричаме възрожденско наследство, и най-вече – на образа на възрожденските интелектуалци.

Като цяло може да се каже, че е свършена изключително много и качествена работа, което прави тази дисертация надскачаща това, което се очаква от един малък докторат.

Автореферат и публикации

Авторефератът коректно предава съдържанието на работата, а приносите са ясно и добре формулирани. Статиите са достатъчен брой и са публикувани в сериозни издания.

Заключение

Като имам предвид изтъкнатите достойнства на труда, както и показаните в него умения да се концептуализира и анализира, сериозните проучвания, които са направени, както и знанията, които се демонстрират, убедено гласувам на Грета Стефанова Хараланова - Разсуканова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

Дата: 3 август 2021 г.

Подпис: